

‘Zwijgen en denken kan niemand krenken’

Ali de Lange-van Leeuwen (1933)

Van de wieg tot het graf hetzelfde leven leiden; velen moeten daaraan niet denken. Maar wat nu, als dat leven je als het lot wordt toebedeeld? Ali de Lange overkwam zo'n lotsbestemming. Omdat zij op de boerderij is geboren en getogen? Omdat een boer haar liefdespad kruiste? Wie zal het zeggen? In ieder geval pakte Ali de Lange het boerenleven met beide handen aan. Ze gaf haar leven aan het platteland in ruil voor de schoonheid ervan. En dat was een rijke keuze; het lot was haar gunstig gezind. Leest u haar verhaal, dat begint op boerderij 'De Bronhoeve'.

‘Verblijd u in uw jeugd’

‘Ik ben in 1933 geboren op boerderij De Bronhoeve,’ steekt Ali de Lange van wal. ‘In het nieuwe woonhuis om precies te zijn. De boerderij was het jaar daarvoor namelijk afgebrand vanwege hooibroei. Mijn vader had een middelgroot bedrijf bestaande uit veertig hectare grond met daarop veertig koeien, wat jongvee waaronder kalfjes en pinken, en varkens. Het was hard werken om het hoofd boven water te houden. Elke dag stond vader om half vijf op om samen met twee knechten de koeien met de hand te melken. Hij ving daarvoor anderhalve cent per liter en dat alleen als hij de melk zelf bij Van de Meent in de Van Eeghenstraat of bij Van der Neut aan de Brederodelaan afleverde. Dus laadde vader dagelijks de grote aluminium bussen met een inhoud van wel veertig liter per stuk in zijn Ford. Van de Meent maakte van vaders melk bloempap en karnemelkse gortenpap, zoals je die nu nergens meer proeft, of verkocht de melk aan venters. Ook het bemesten van het land was zwaar werk. Gelukkig hadden wij een vaart langs het weiland en bezat vader een schuit. Aan het eind van de winter leegde vader de volle mestput in de schuit. Hij voer daarmee naar het land, schepte de mest over in kruiwagens en bemestte het land met de hand. Tijdens mijn jeugd hoefde ik weinig te helpen. Er was tijd om te spelen met buurtgenootjes, waaronder de dochters van de familie Straathof. Het gaf niets

Boerderij De Bronhoeve.

dat zij rooms-katholiek waren en wij Nederlands hervormd. Ook de kinderen van de arbeiders die bij ons werkten, mochten met ons spelen. Vader en moeder waren ruimdenkend.

Elke zondagochtend gingen we met de auto van vader naar de Adventskerk. 's Middags ging ik met mijn zusjes naar de zondagsschool, waarop niet alleen kinderen zaten uit de Ridderbuurt maar ook die van de Herenweg. Wij liepen veelal op met juffrouw Jannetje Kammeraad, een oudere dame die op de zondagschool hielp. Ik ging er graag heen, het was het enige dat we hadden, we zaten alsmaar thuis. Er werd onder andere een bijbelverhaal verteld en je moest een versje opzeggen. Als je dat goed deed, kreeg je een gekleurd plaatje met een bijbeltekstje erop. Ik heb ze allemaal bewaard.' Ali haalt een album tevoorschijn, waarin al haar beloningen zijn geplakt. Op de plaatjes staat onder andere: 'Verblijd u in uw jeugd.' En: 'Van ons de arbeid, van God de zegen.'

Onderduikers en verzet

'Ik herinner mij het begin van 'mijn' oorlog nog goed,' vertelt Ali verder. 'Het was op een vrijdagochtend, een uur of acht. Vader was met veerijder Janus Mulder naar de veemarkt in Leiden toen grote Duitse vliegtuigen over ons weiland vlogen. Ik vond het eng en spannend tegelijk.

Ondanks de oorlog ging ik gewoon naar de School met de Bijbel in de

Hoofstraat. Ik liep samen met andere kinderen uit de Ridderbuurt naar school. Over de wandeling deden we wel een uur. In de winter mochten we soms een half uur eerder naar huis. Dan zat moeder klaar met thee en een warme kachel waaraan ik mijn voeten mocht warmen. De school werd in de oorlog gevorderd door de Duitsers, maar de lessen werden voortgezet. Zo heb ik les gekregen in de wagenshuur van boer Stapper achter de Oudshoornse kerk en op schildersbedrijf Wijsman aan de Oudshoornseweg. Ik heb les gekregen van juffrouw Wolthuis, juffrouw Broekhuizen, een dikke tante, ik zie haar nog zitten op de lessenaar, juffrouw Zweers, meneer Van Beieren, meneer Verhei, meneer Vaartjes en als laatste bovenmeester Van de Brink.

In 1942 kwamen de eerste onderduikers bij ons op de boerderij: twee studenten uit Wassenaar. Het waren een zoon en schoonzoon van de landheer van wie vader de boerderij pachtte. Ze zijn een paar maanden gebleven. Daarna kwamen en gingen er nog verschillende mannen, de meesten probeerden de Arbeitseinsatz te ontlopen. Ik vond het spannend. 'Maar mondje dicht,' zei vader tegen ons. Er gold: 'Zwijgen en denken kan niemand krenken.'

Naarmate de oorlog voortduurde werd het voedseltekort nijpender. Vader gaf zoveel als hij kon missen aan de mensen: boter, melk en karnemelk. Rijen dik stond het soms op ons erf. Vader liep daarmee een risico, hij moest immers een zeker melkquotum per koe halen, evenals andere boeren dit moesten met bieten, tarwe, haver, enzovoorts. Ook werd vader door de Duitsers verplicht zijn land te 'scheuren'. Dat wil zeggen grasland omploegen om tarwe en maïs op te

*Vader Van Leeuwen melkt een blaarkop (een zwarte koe met witte kop).
Rechts staat de jonge Ali.*

Vader Van Leeuwen brengt zijn melk naar Alphen.

verbouwen. Ook vernam vader via dokter Van Wermeskerken van de allerzwaksten onder de Alphense bevolking. Aan die kinderen en ouders gaf vader melk in ruil voor bonnen of geld. De bonnen gaf vader vervolgens weer door aan het verzet. Wim van Wijk, een Alphens verzetsman, kwam de bonnen ophalen.

Aan het einde van de oorlog werden wapendroppings op ons weiland achter de boerderij uitgevoerd. Met Lancaster vliegtuigen werden grote containers gedropt die waren gevuld met wapens of medicijnen. Als er een dropping op komst was, kwamen de verzetsmensen voor de spertijd naar de boerderij en bleven ze de hele nacht. Via een radioverbinding gaven de geallieerden door hoe laat de zending kon komen. De verzetsmensen gingen dan naar het land achter de boerderij en seinden met lantaarns de plek aan de piloten. Zodra alles gedropt was, moesten de containers met parachutes weggewerkt worden. Vader hielp mee; hij kende het weiland en de sloten op zijn duimpje. Veelal werden de containers met de schuit vervoerd naar Aarlanderveen en van daaruit per legerauto met Duits kenteken naar Rotterdam, waar het hoofdkwartier van de Binnenlandse Strijdkrachten was gevestigd. Het is echt een wonder dat de Duitsers de droppings niet hebben opgemerkt. Er woonden namelijk veel sympathisanten van de Duitsers in de Ridderbuurt.

Na de bevrijding, ik was een jaar of twaalf, ging ik naar de huishoudschool. De Mulo was bij boeren niet in zwang, alleen als je heel goed kon leren. Na een jaar hield ik het voor gezien. Ik wilde liever vader helpen; ik was de zoon die

hij niet had gekregen. In de beginjaren '50 hervatte moeder het kaasmaken. Vader had immers drie dochters thuis en die moesten wel wat te doen hebben. We maakten hooikaas en meikaas. De kazen, soms wel zestig pond per stuk, waren echte ruggenbrekertjes. Vader bracht ze per auto naar Gouda. Hij kreeg er altijd een goede prijs voor. Ze hadden ze graag. Ik vond het een prachtig gezicht wanneer alle kazen op de brede planken in de stal lagen.'

Lotsbestemming

'Ik heb vader tot 1965 geholpen op de boerderij, toen is De Bronhoeve overgenomen door mijn neef Jaap van Leeuwen. Ik kreeg kennis aan Teun, met wie ik ben getrouwd. Teun was ook boer. Ik 'rolde' van de ene boerderij in de andere, maar ik vond het niet erg. Ik was op en top een boerin. Ik heb nooit anders gewild, of geweten. Ik heb het in ieder geval altijd met veel plezier gedaan.

Als ik terugblik, zie ik een mooi leven. Ik zeg altijd: 'Wij hebben nog de goede tijd meegeemaakt. Als je nu nog zou moeten beginnen als boer...' Ik heb niks te mopperen. Met Teun voel ik mij lotsverbonden. We wonen nog altijd op onze boerderij. Het is hier prachtig. Zoals nu, met de sneeuw op het land, de ooievaars, zwanen, ganzen en eenden in de achtertuin. Ik voel me intens gelukkig. Rijk in mijn herinnering en rijk in mijn hart. Ik zou met niemand willen ruilen.'

Mevrouw De Lange.